



# Gæstfrihed

## DLF-Trifolium ontvangt Nederlandse greenkeeperdelegatie

Sinds 2003 maakt de Nederlandse graszadenleverancier Innoseeds deel uit van het in Denemarken gevestigde DLF-Trifolium. Innoseeds onderhoudt dan ook nauwe contacten met zijn moederbedrijf, dat wereldwijd één van de grootste graszaadleveranciers is. Een uitnodiging van Innoseeds om samen met een Nederlandse afvaardiging naar Denemarken te reizen om daar de testvelden van DLF-T te bezoeken, als ook twee golfbanen in de omgeving van Stockholm, slaat Greenkeeper natuurlijk niet af.

Auteur: Floris Winters

Na een korte vlucht van een uur landt ons vliegtuig op het vliegveld op Kastrup Airport, aan de rand van Kopenhagen. De komende twee dagen zullen volledig in het teken staan van gras en nu al praten mijn medereizigers uit Nederland over niets anders dan gras. Voor wie elkaar nog niet kent, doen we een voorstelronde: Jan Ter Steege is adviseur sportgolfbanen Grontmij, Jan Garritsen is hoofdgreenkeeper bij 't Zelle, Bert Hoiting is directeur Flevo Green Support Zeewolde, Henk Roelofsen is accountmanager bij Innoseeds en Hendrik Nagelhout is productmanager bij Innoseeds. Na deze korte introductie lopen we richting de aankomsthal, waar we ontvangen worden door Mogens Toft Jensen, hoofd Marketing- en Productmanagement bij DLF-Trifolium.

Het kweekbedrijf van DLF-Trifolium ligt een uur rijden buiten de stad. Het bedrijf ligt in het dorp Store Heddinge en is gesitueerd in een prachtige landelijke omgeving. Voordat we in de snoepwinkel van DLF-Trifolium mogen rondkijken en de testvelden op gaan, krijgen we eerst twee presentaties voorgeschoteld. Mogens Toft Jensen bijt het spits af en vertelt over de positie van DLF-

Trifolium in de markt. Mogens: "DLF heeft een marktaandeel van 20 procent en is daarmee 's werelds grootste graszaadbedrijf op het gebied van veredeling, productie, verkoop en marketing van 'cool season' grassen. De basis van de research en development naar graszaden wordt gevormd door kweekstations in Denemarken, Frankrijk, Nederland, Tsjechië en de VS. DLF in Nederland bestaat uit Innoseeds en Limagrain Advanta."

### Verlagen CO<sub>2</sub>

Na een aantal sheets met feiten en weetjes over de marktpositie van DLF-Trifolium draagt Jensen het spreekstukje over aan Christian S. Jensen, die zich als onderzoeker bezig houdt met het kweken van cultivars; zo ook het ontwikkelen van grassoorten die bij kunnen dragen aan het verlagen van de CO<sub>2</sub> uitstoot en waterverbruik. Christian: "In Denemarken is het een streven om per persoon de uitstoot van CO<sub>2</sub> te verminderen. Ook sportvelden en golfbanen leveren een behoorlijke bijdrage aan het verbruik van water en fossiele brandstoffen. We trachten nieuwe cultivars te ontwikkelen die laag in CO<sub>2</sub> zijn. Cultivars die minder stikstof behoeven, langzamer groeien en

betere stresstolerantie en hoge resistentie tegen ziekten en schimmels hebben." Niet alleen zullen cultivars laag in CO<sub>2</sub> het milieu sparen, ook is het economisch interessant. Voor ons en voor de consument. Een golfbaan zal aanzienlijk minder water, meststoffen en pesticiden nodig hebben. En producenten van grassen die laag in CO<sub>2</sub> zijn, zullen ook beter de concurrentie aan kunnen gaan met andere producenten. "

Christian bespreekt nog enkele onderzoeken. Zo richt het DLF-onderzoek zich bijvoorbeeld op het kweken van cultivars die een betere weerstand tegen ziekten hebben of beter tegen droogte en kou kunnen. Cultivars die niet bloeien en dus geen zaad verspreiden. Christian: "Wanneer grassen gaan bloeien, verliezen ze veel voeding aan de zaden. Hierdoor neemt de productie van biomassa af. Naast een verbeterde biomassaproductie zorgen de 'zaadloze' cultivars er ook voor dat de transgene verspreiding van genen naar gerelateerde grassoorten minimaal blijft."

### Microklaver

Na deze presentaties waar we een goed beeld hebben kunnen krijgen van de innovaties van het Deense graskweekbedrijf, krijgen we een



Bezoek aan research en development afdeling DLF-Trifolium. (v.l.n.r. Christian S. Jensen, Bert Hoiting, Hendrik Nagelhout)

rondleiding langs het laboratorium en de diverse testvelden. Een van de soorten waar DLF veelvuldig onderzoek naar pleegt, is white clover, ofwel microklaver. Microklaver heeft enkele interessante eigenschappen voor toepassing op sportvelden en golfbanen. Gemengd met graszaad, zorgt het klaver ervoor dat de grasmat mooi groen blijft. Bovendien geeft het klaver stikstof af aan de bodem. Deze stikstof dient vervolgens als voedsel voor de grasplant. Een aantrekkelijke symbiose, die een verlaging van stikstofgiften tot gevolg heeft. Het microklaver dat we in de kweekbakken in het lab zien, is allesbehalve 'micro' te noemen. Het groeit weelderig de hoogte in. Mogens Toft Jensen: "Het microklaver past zich aan op de maaihoogte van de grasmat. Hoe lager je maait, des te kleiner wordt het microklaver."

We verruilen de warme vochtige kassen voor de testvelden. De verschillende vlakken geven een beeld van het aanbod aan roodzwenk-, raai-gras-, struisgras- en straatgrasvariëteiten die uit de kweekvijver van DLF komen en wellicht nog zullen komen. Op één van de testvelden is een mengsel met microklaver te zien. Het klaver –dat hier wel micro is – zorgt voor een dichte mat. Hoofdgroenkeeper Jan Garritsen van 't Zelle toont zich niet echt onder de indruk: "Het microklaver zorgt inderdaad voor een mooie dichte mat, maar ik zie niet echt toepassingsmogelijkheid voor golfgreens. Daar wil je enkel gras zien. Waar het microklaver wellicht wel zou kunnen worden ingezet is op de fairways."

#### Golfclub Skovbo

Dag twee in Denemarken. Vandaag staat een bezoek aan twee golfbanen op het programma. Na een autorit van een uur door het Deense plat-

teland bereiken we Skovbo Golfclub in Køge, dat geldt als een low-budget baan. Deze 18-holes golfbaan is in 2001 aangelegd en telt inmiddels 850 leden. We worden ontvangen door greenkeeper Bent Bonde Jensen die ons een rondleiding geeft over de glooiende baan met een open karakter. In het begin gold hier een 'farmers approach to the golfcourse' met een ex-boer als hoofdgroenkeeper. Bent zegt: "Je produceert echter geen gras, maar onderhoudt het. Het onderhouden van een golfbaan vergt een andere benadering dan landbouwgrond. Daar zijn we met vallen en opstaan achter gekomen." Er werken vijf greenkeepers op Skovbo en momenteel wordt voor hen een nieuw greenkeepersverblijf gebouwd.

De greens zijn allen ingezaaid met roozwenk en struisgras. Bent reageert op mijn vraag of een 100 procent roodzwenkbaan het streven is. Bent: "De golfers die hier komen, zijn over het algemeen geen Tiger Woods. Een puur fescue baan is dan ook niet persé wenselijk. We moeten ook rekening houden met ons budget en de mogelijkheden die we hier hebben. Die zijn beide beperkt." Wanneer we de verschillende greens bekijken, constateren we veel verschil in kwaliteit. De meeste greens liggen er prachtig bij, weinig plekken en nauwelijks vilt. De bodemonsters van één van de greens tonen een teveel aan vocht in de bodem. De Deense greenkeeper is zeer nieuwsgierig naar de mening en expertise van de aanwezige Nederlanders. Jan ter Steege van Grontmij geeft het advies om op de desbetreffende green diep te beluchten en te verschralen. Bent knikt instemmend.



Microklaver

#### Golfbaan Skjoldenæsholm

Na een leerzaam bezoek aan golfbaan Skovbo kijkt Mogens Toft Jensen op zijn horloge. Ons vliegtuig terug naar Nederland vertrekt om 16:00 uur en het is nu reeds 11:00 uur. We moeten nu nog een uur rijden naar golfbaan Skjoldenæsholm, dus het wordt vermoedelijk een vliegensvlug bezoek. Skjoldenæsholm biedt de golfers tweemaal 18-holes van internationaal niveau. De nieuwe baan is ontworpen door Trent Jones Jr. Gezien het tekort aan tijd besluit hoofdgroenkeeper Mette Glarborg ons mee te nemen voor een wandeling (sprintje) over de in

#### Experiment

Een van de experimenten die DLF-Trifolium momenteel uitvoert in het kader van 'low input'-golfbanen, is een onderzoek naar de effecten van verschillende hoeveelheden stikstof (70 – 90 – 120 – 150 – 180 kilogram per hectare jaarlijks) op een aantal grassoorten voor greens. In de testvlakken zijn steeds een achttal straatgraspluggen verwerkt. Hoe lager de lage stikstofgift, des te beter vooral de roodzwenkgrassen presteren. Bij sommige testvlakken valt zelfs te zien dat de pluggen straatgras reduceren.





Bezoek aan golfclub Skovbo. (v.l.n.r. Greenkeeper Bent Bonde Jensen, Henk Roelofsen en Jan ter Steege)



Bezoek aan golfclub Skjoldenæsholm. (v.l.n.r. Hendrik Nagelhout, hoofdgreenkeeper Mette Glarborg, Mogens Toft Jensen, Jan Garritsen)

2006/2007 aangelegde tweede 18-holes. Het is een welkome afwisseling om een vrouw aan het roer te zien, zeker bij van zo'n prestigieuze golfbaan als deze. Mette verstaat haar vak dan ook als geen ander en in 2007 ontving zij de Deense 'Greenkeeper of the Year'-award. Mette: "De 'old course' stamt uit 1989 en is ontworpen door Otto Bojesen. De greens zijn een mix van struisgras en roodzwenk. De nieuwe en oude baan behoeven ook een ander beleid. Om de 'old course' gebruiken we jaarlijks 65 kilogram

per hectare, op de Trent Jones Jr. baan nu nog 85 kilogram per hectare." Door het tempo waarin we over de snelle de 18 holes van de Jonesbaan lopen, krijgen we nauwelijks de gelegenheid om vragen te stellen en de greens wat aandachtiger op te nemen. Toch zou de conclusie hoogstwaarschijnlijk hetzelfde zijn geweest. Wat een prachtige baan. In het ontwerp is zichtbaar gebruik gemaakt van de kenmerken die het Deense landschap zo karakteriseren. Grote en soms enorme ronde keien (die je in dit deel van Denemarken overal tegenkomt) zijn verwerkt in het ontwerp van de verschillende holes en worden gebruikt voor het creëren van lage muurtjes. De waterpartijen ogen natuurlijk, zowel door de aangebrachte vormen alsook door slim gebruik te maken van de grote lisodde. De eerste hole biedt bovendien een prachtig uitzicht op een natuurlijke vijver die net buiten de golfbaan gesitueerd is. Ganzen en andere broedvogels vliegen af en aan; een perfect startpunt voor een rondje golf. Er is trouwens nog een ander opvallend kenmerk, zo horen we ineens. Dwars door de baan loopt een spoorrails waar ineens een antieke tram over komt getuft. Hij stopt enkele honderden meter verder, bij het Skjoldenæsholm Tram museum.



De twee antieke trams van het Trammuseum tuffen dwars door golfbaan Skjoldenæsholm heen.

Na een snelle lunch in het restaurant van de golfclub, nemen we niet de antieke tram, maar de minibus naar het vliegveld. Denemarken bedankt voor uw gastvrijheid!